

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดหลักการที่สำคัญและมีแนวทางคิดใหม่ไว้หลายประการ เช่น การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย กำหนดให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และให้มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การระดมทรัพยากรต่างๆ การมีส่วนร่วมรวมทั้งมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้รับสิทธิประโยชน์จากรัฐ และการสนับสนุนจากรัฐบุคคล และองค์กรต่างๆ และมีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และผู้เรียนอยู่หลายหมวดหลายมาตรา เช่น หมวด 1 มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักว่า สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หมวด 2 มาตรา 12 ให้บุคคล สถาบันสังคม สถาบันศาสนา องค์กรเอกชน และสถานประกอบการมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมวด 4 มาตรา 27 และ มาตรา 28 การพัฒนาหลักสูตรแต่ละระดับให้มีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตร แกนกลางและให้สถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตรที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของครอบครัว ชุมชน สังคม และประชาชาติ มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น จัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งหาวิธีแลกเปลี่ยนการพัฒนาระหว่าง ชุมชน หมวด 7 มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 12) หมวด 5 มาตรา 39 และ 40

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งให้มีการจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาของไทยให้มีเอกภาพเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ดังปรากฏในบทบัญญัติ มาตรา 39 ที่ว่า “มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้งทางด้านวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง” และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

ในมาตรา 35 ที่ว่า “มาตรา 35 สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34 (2) เฉพาะที่เป็นโรงเรียน มีฐานะเป็นนิติบุคคล” ดังนั้นโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 3) และช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงปีที่ 6) จึงเป็นโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาที่ออกกฎหมายยอมรับให้สามารถกระทำกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเองภายในขอบวัตถุประสงค์ มีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่นๆ ซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ไว้เป็นการเฉพาะ ส่งผลให้ขอบข่ายการบริหารงานของโรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนไปตามหน้าที่ของโรงเรียนที่เป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 65)

การบริหารและจัดการศึกษากำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาด้านวิชาการด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปไปยังสถานศึกษาโดยตรง โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละแห่ง ฉะนั้น รูปแบบการบริหารงานจึงสอดคล้องกับการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School based management) เนื่องจากเป็นการบริหารที่มุ่งเน้นให้การบริหารโรงเรียน การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพคุณภาพมาตรฐาน เป็นการกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปยังโรงเรียนโดยตรง ซึ่งเป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation) เป็นหลักสำคัญ โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ธีระ รุญเจริญ, 2546, หน้า 1-17)

การดำเนินงานจัดการศึกษาขององค์กรในภาครัฐที่มีลักษณะเปิดซึ่งถือเป็นองค์การของสาธารณะมีมิติหลากหลาย เช่น ด้านโครงสร้าง ด้านกระบวนการในการทำงานในองค์การที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ด้านการบริหารจัดการทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นต้น การศึกษาในการดำเนินการต้องทำความเข้าใจและตระหนักถึงมิติเหล่านี้ นอกจากนั้น การสะท้อนผลการดำเนินงานจำเป็นต้องใช้หลักการประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศที่ระบุถึงจุดอ่อนจุดแข็ง และความต้องการขององค์การที่ต้องได้รับการพัฒนา (สุวิมล ว่องวานิช, 2548, หน้า 15) บ่งบอกถึงองค์การนั้นมีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมขององค์การเพื่อสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ดีเพียงใด อีกทั้งนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการบริหารงานเพื่อให้เกิดการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้รวมทั้งทำให้ทราบสถานะขององค์การว่าอยู่ ณ ที่ใด เป็นอย่างไร ให้ความสำคัญทั้งตนเอง คู่แข่งขัน สภาวะแวดล้อม ที่จะนำไปสู่การบริหารองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งนำไปสู่การพัฒนาองค์การหรือการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ภายในองค์การได้อย่างมีทิศทางและเหมาะสม (คณะกรรมการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 11)

การมีส่วนร่วมในการบริหารองค์การ เป็นแนวคิดใหม่ที่มุ่งให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์การได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในความรับผิดชอบ และร่วมมือในองค์การที่ตนปฏิบัติงานอยู่ด้วยความ

เต็มใจ มุ่งที่จะสร้างความร่วมมือร่วมใจเพื่อให้งานสำเร็จ และการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กร จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการอำนวยความสะดวก สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมจะช่วยสร้างพลังจิตใจให้มีประสิทธิภาพมากกว่า การยินยอมปฏิบัติตามคำสั่งช่วยกระตุ้นให้สนับสนุนเป้าหมายของกลุ่มตลอดจนวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษามาสู่สถานศึกษา

เพื่อให้การจัดการศึกษาของประเทศเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ต้องการให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ เกิดความเป็นธรรมและเสมอภาคกับทุกคน มีการกระจายอำนาจไปสู่ระดับปฏิบัติการ พร้อมกับเน้นการตรวจสอบและมีส่วนร่วมจากทุกองค์กรของสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ จำเป็นจะต้องมีการกำหนดนโยบายและการวางแผนทางการศึกษาที่ถูกต้อง มีประสิทธิภาพของการบริหารการศึกษาทั้งในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาทุกระดับ จะต้องเข้าใจและเห็นภาพรวมของการพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็ด้านบริบท ปัจจัย กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบการศึกษาทุกระดับ และประเภทของการจัดการศึกษาว่าอยู่ในระดับที่น่าพอใจ หรือควรปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (วิระยุทธ ชาติกาญจน์, 2552, หน้า 10)

การศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 8 และ มาตรา 38 เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัวเกิดประสิทธิภาพให้ชุมชนมีส่วนร่วมและเป็นการรองรับการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาโดยตรง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 10) สอดคล้องกับการบริหารโรงเรียนเป็นฐาน อันจะก่อให้เกิดคุณภาพในอนาคต (ชัยญา อภิบาลกุล และ รัชณี จรุงศิริวัฒน์, 2545, หน้า 10) การที่โรงเรียนจะดำเนินการกิจให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ คือ โรงเรียนต้องสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นอย่างดี โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งนับว่าเป็นการจัดการศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การดำเนินงานขององค์กรทุกองค์กรต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบให้ชัดเจนการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานก็เช่นเดียวกัน ต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน และตั้งอยู่บนความเชื่อหรือแนวคิดที่ว่า “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตาม” ดังนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานจึงมีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในเรื่องของการบริหารจัดการศึกษาโดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการถือเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ งานวิชาการเป็นตัวบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพการบริหาร

โรงเรียนโดยทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่มีส่วนได้เสียจะต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการเข้าใจขอบข่าย ภาระหน้าที่ของการบริหารงาน วิชาการเป็นอย่างดีผู้บริหารไม่สามารถดำเนินการบริหารจัดการได้เองคนเดียว จำเป็นต้องอาศัยหลัก และกระบวนการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ทำให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูง ในการบริหารงานและเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จดังนั้น การมีส่วนร่วมในการบริหาร สถานศึกษา โดยเฉพาะภารกิจหลัก คือ การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาจะให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลทำให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด

โดยจากบทบาทและความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา จากการศึกษางานวิจัยของ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540, หน้า 11) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาได้แก่ ความศรัทธา ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความเป็นห่วง สวัสดิภาพของลูกหลาน ความเกี่ยวข้องผูกพันกับโรงเรียน สถานภาพของคนในชุมชน ความ คาดหวังที่มีต่อสถานศึกษา ลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนในชุมชน เครือข่ายของชุมชน ผู้นำชุมชน ความพร้อมของคนในชุมชน การเห็นความสำคัญของตนเองและการเห็นแก่ความเจริญของ ส่วนรวม ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมที่สำคัญ ได้แก่ การเห็น ความสำคัญของตนเองความศรัทธาความเกี่ยวข้องผูกพัน ความคาดหวังที่มีต่อสถานศึกษา ซึ่ง พฤติกรรมเหล่านี้สอดคล้องกับทฤษฎีเชิงความคิดทางสังคม (Social cognitive theory) โดยทฤษฎีนี้มีข้อสมมุติพื้นฐานเกี่ยวกับการตัดสินใจที่จะแสดงพฤติกรรมของคนขึ้นอยู่กับว่าเขาตระหนัก ว่าสิ่ง นั้นมีความสำคัญต่อเขาจากหรือไม่ เขามีความสามารถที่จะแสดงพฤติกรรมได้มากน้อยเพียงใด และ เมื่อเขาแสดงพฤติกรรมแล้วเขาเชื่อว่าผลที่เกิดจะเป็นอย่างไร ตามแนวของทฤษฎีนี้ ปัญหาสำคัญ ประการหนึ่งที่ทำให้บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 น่าจะมีสาเหตุมาจากการ ไม่ตระหนักในความสำคัญของการมีส่วนร่วม การไม่เชื่อมั่นในตนเองว่าจะสามารถร่วมปฏิบัติ และ การคาดหวังในผลที่ได้รับจากการมีส่วนร่วม เนื่องจากการตระหนักเป็นการกระทำที่เกิดจากสำนึก ซึ่งเป็นสภาวะทางจิต นั้นหมายความว่าถ้าบุคคลใดได้รับความรู้และประสบการณ์แล้วจะตระหนัก และเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น โดยมีระยะเวลา ประสบการณ์ สิ่งแวดล้อมและสิ่งเร้าภายนอกเป็นปัจจัยที่ ทำให้บุคคลเกิดการตระหนัก การเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง การกล้าตัดสินใจ การเชื่อมั่นที่ จะทำงานให้สำเร็จก็จะบังเกิดขึ้น นิตินันท์ วิชิตชลชัย (2535, หน้า 12) และ สwana พรพัฒน์กุล (2520, หน้า 17) ได้กล่าวไว้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นสิ่งที่แสดงว่าบุคคลนั้นเป็นส่วนหนึ่ง ของสังคมและมีความหมายต่อสังคม ถ้าบุคคลมีความเชื่อมั่นแล้วจะไม่นิ่งเฉยต่อสถานการณ์ต่าง ๆ

ที่เกิดขึ้นในสังคม แต่จะเข้ามามีส่วนร่วมตามสิทธิและความถูกต้องเพื่อความอยู่รอดทางสังคม ส่วนความคาดหวังในการตัดสินใจเป็นการแสดงออกโดยใช้เหตุผลและการคาดการณ์อนาคต ซึ่งจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการรับรู้

แต่เท่าที่ผ่านมาพบว่าการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่บรรลุเป้าประสงค์ที่แท้จริง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบางสถานศึกษามีส่วนร่วมมาก บางสถานศึกษามีส่วนร่วมน้อย ซึ่งพบว่ามีสาเหตุหลายประการ เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนอย่างถูกต้อง โรงเรียนยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ถูกต้อง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขาดความริเริ่ม มีความรู้ไม่เพียงพอเป็นเพียงผู้ตาม การแต่งตั้งยังไม่หลากหลายขาดความเป็นประชาธิปไตย ทางโรงเรียนให้ความสำคัญกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานน้อยไปและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขาดความกระตือรือร้น (ลำเพย เย็นมนัส, 2542, หน้า 30) จึงเกิดเป็นประเด็นที่ควรพิจารณาหาคำตอบว่า ถ้าผู้วิจัยใช้ทฤษฎีเชิงความคิดทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 ประการคือ ความตระหนักในความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ความคาดหวังในผลที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วม และความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะเข้าร่วมปฏิบัติงานกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จังหวัดนครนายก มีความสัมพันธ์กันระดับใด ทิศทางใด ถ้ามีการศึกษาจนได้คำตอบดังกล่าวข้างต้นแล้วจะได้นำข้อมูลที่ได้ ไปใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จังหวัดนครนายก เพื่อให้การบริหารจัดการงานวิชาการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

ส่วนทางด้านทฤษฎี สังคมวิทยาอาจมิได้ทั้งความหมายอย่างกว้าง หรือความหมายอย่างแคบ เจาะจง ทฤษฎีสังคมวิทยาทุกทฤษฎีจะต้องมีลักษณะพื้นฐานเดียวกับทฤษฎีสังคม คือ ต้องเป็นคำอธิบายปรากฏการณ์สังคมตามหลักเหตุผล มีระบบและพยากรณ์ได้ ตัวอย่างทฤษฎีสังคมอย่างกว้าง คือ ทฤษฎีเชิงสังคมวิทยามหภาพ ซึ่งเป็นทฤษฎีเชิงบรรยายความ หากจะพิสูจน์ความจริงก็ต้องนำมาเขียนใหม่ จัดรูป กำหนดสังกัดไปหามีจำนวนพอสมควร แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสังกัด แล้วจึงสามารถพิสูจน์ได้ ทฤษฎีสังคมอย่างแคบ คือ ทฤษฎีสมัยใหม่ยังไม่มีจำนวนน้อย มีข้อความกะทัดรัด ชัดเจนพิสูจน์ได้ด้วยหลักฐานประจักษ์เต็มที่ ทฤษฎีแบบนี้มีสังกัดจำนวน แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสังกัดและคนตามหลักเหตุผล มีระบบสามารถทำนายเหตุการณ์ข้างหน้าได้ ความหมายของทฤษฎีสังคมวิทยาจึงหมายถึง คำอธิบายปรากฏการณ์สังคมตามหลักเหตุผล แสดงความสัมพันธ์

ระหว่างองค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้นอย่างมีระบบ จนสามารถพิสูจน์ความจริงนั้นได้ ทฤษฎีสังคมวิทยา เป็นทฤษฎีวิทยาศาสตร์ที่อาศัยลักษณะของความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นหลักในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม จึงมีการเปรียบเทียบทฤษฎีสังคมวิทยากับทฤษฎีสังคม ด้านเชิงความเป็นวิทยาศาสตร์ ทฤษฎีสังคมวิทยาจะเน้นลักษณะวิทยาศาสตร์มากกว่า โดยเฉพาะเมื่อทฤษฎีสังคมวิทยาอยู่ในรูปของทฤษฎีทางการ ด้านเชิงลักษณะ ทฤษฎีทั้งสองประเภทนี้ต่างก็มีรูปแบบบรรยายและมีขอบข่ายกว้างขวางเหมือนกัน แต่ทฤษฎีสังคมวิทยาจะมุ่งไปที่ลักษณะเล็กกระทัดรัด เป็นรูปแบบที่เหมาะสมแก่การทดสอบหรือพิสูจน์ความถูกต้องตามแบบปฏิบัติของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและด้านเชิงสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์ในแง่ที่ว่า ทฤษฎีสังคมวิทยาเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีสังคมความรู้สังคมวิทยาเป็นส่วนหนึ่งของความรู้สังคมศาสตร์ แต่ไม่สามารถกล่าวได้ว่าทฤษฎีสังคมทุกทฤษฎีเป็นทฤษฎีสังคมวิทยา

จากผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของปัจจัยเชิงความคิดสังคมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จังหวัดนครนายก ดังนั้นการบริหารวิชาการในยุคปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะมีโอกาสในการตัดสินใจมากขึ้น หลักการกระจายอำนาจทางการศึกษา ที่ให้สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่รับผิดชอบการบริหารงานวิชาการโดยตรง เป็นเรื่องที่สถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่จะต้องปรับตัวอย่างมาก ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรู้ เข้าใจ และมีทักษะเกี่ยวกับการบริหารวิชาการ โดยเฉพาะในเรื่องของความตระหนักในความสำคัญของการมีส่วนร่วม ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและความคาดหวังในผลที่จะได้รับ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสังคมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จังหวัดนครนายก

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสังคมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จังหวัดนครนายก ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสามารถนำผลที่ได้มาวางแผนในการสร้างแรงจูงใจให้คณะกรรมการสถานศึกษา

ได้มีส่วนร่วมบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนให้มากขึ้น อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน และนอกจากนี้ยังใช้เป็นแนวทางการศึกษาในลักษณะอื่นๆ ได้อีกด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จังหวัดนครนายก ปีการศึกษา 2557 จำนวน 11 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครูและผู้บริหาร ผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 129 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 11 โรงเรียน โดยใช้วิธีกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปรียบเทียบกับตารางของ เครซีและมอร์แกน (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552, หน้า 51) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 97 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความคิดทางสังคม คือ

1. ความตระหนักในความสำคัญของการมีส่วนร่วม
2. ความคาดหวังในผลที่จะได้รับ
3. ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง

ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำ ทฤษฎีเชิงความคิดทางสังคม (Social cognitive theory) มาเป็นกรอบความคิดในการกำหนดตัวแปรอิสระ (ปัจจัย) ซึ่งทฤษฎีนี้มีสาระสำคัญว่าบุคคลตัดสินใจแสดงพฤติกรรมอะไรขึ้นอยู่กับว่าเขาตระหนักถึงความสำคัญของพฤติกรรมนั้นหรือไม่ เขามีความสามารถที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นหรือไม่ และเมื่อเขาแสดงพฤติกรรมนั้นแล้วผลที่ได้จะเป็นอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยนำสารดังกล่าวมาเป็นตัวแปร (ปัจจัย) ในการวิจัย ซึ่งได้แก่ ความตระหนักในความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะเข้าร่วมปฏิบัติงานและความคาดหวังในผลที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานว่ามี

ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดนครนายก สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 หรือไม่

2. ในเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ได้นำขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา 5 งาน มาเป็นกรอบความคิดในการศึกษาตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 12) ดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

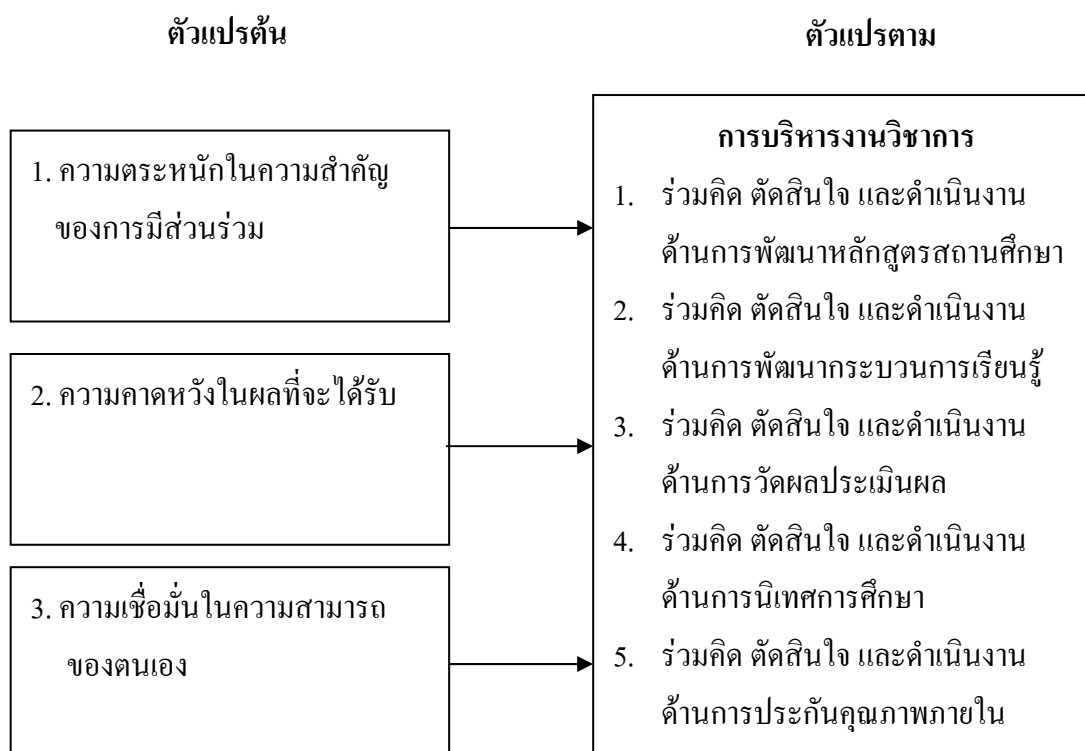
2.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2.3 ด้านการวัดผลประเมินผล

2.4 ด้านการนิเทศการศึกษา

2.5 ด้านการประกันคุณภาพภายใน

กรอบแนวคิดเกี่ยวกับตัวแปรต้นและตัวแปรตามในการวิจัย สรุปได้ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง บุคคลที่ได้รับการคัดเลือก และแต่งตั้งตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จังหวัดนครนายก ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสถานศึกษา

2. ปัจจัยเชิงความคิดสังคม หมายถึง ลักษณะที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จังหวัดนครนายก ซึ่งมีอยู่ 3 ตัว ได้แก่

2.1 ความตระหนักในความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในโรงเรียน หมายถึง คะแนนจากการสอบวัดความรู้สึกของบุคคลที่เกิดจากความรับผิดชอบ ความสำนึกในหน้าที่ที่เกิดจากสภาวะจิตใจ ซึ่งทำให้เกิดความตระหนักและแสดงความรู้สึกรับผิดชอบและเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ซึ่งสอบวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.2 ความคาดหวังในผลที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในโรงเรียน หมายถึง คะแนนจากการสอบวัด ความคิดที่มุ่งหวังในผลที่จะเกิดตามมาจากการนำไปมีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สอบวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.3 ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะเข้าร่วมในการปฏิบัติงานในโรงเรียน หมายถึง คะแนนจากการสอบวัดความรู้สึกที่จะกล้าแสดงออก ความพึงพอใจ ความภาคภูมิใจในตนเองและมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองทั้งในความคิดและการปฏิบัติที่จะกระทำการต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงได้ตามที่ต้องการในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ซึ่งสอบวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การร่วมคิด ตัดสินใจ และดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการ 5 งาน ได้แก่

3.1 งานด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษางาน หมายถึง ส่วนร่วมในการเข้าประชุมเพื่อทำความเข้าใจจุดมุ่งหมาย และโครงสร้างของหลักสูตร ส่วนร่วมในการจัดให้มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ผู้ปกครองทราบถึงวิธีการนำหลักสูตรไปใช้ ส่วนร่วมในการวางแผนแสดงความคิดเห็น และให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตเศรษฐกิจ สังคม ส่งเสริมความสามารถ ความถนัดของนักเรียน ส่วนร่วมในการประเมินหลักสูตรเพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนรู้อุทิศทุกกลุ่มสาระ ส่วนร่วม

ในการจัดบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตามหลักสูตร ส่วนร่วมในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และให้ข้อเสนอแนะในการจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

3.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง ส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ และส่งเสริมสนับสนุน ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ส่วนร่วมให้การสนับสนุนในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะ และส่งเสริมการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและในชั้นเรียน และส่วนร่วมให้ข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุง พัฒนา และส่งเสริม สนับสนุน สถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชน

3.3 ด้านการวัดผลประเมินผล หมายถึง ส่วนร่วมในการประชุม เพื่อรับทราบ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผล ส่วนร่วม และสนับสนุนการบริการและอำนวยความสะดวกในการวัดผลและประเมินผลทุกครั้ง ส่วนร่วม และให้ข้อเสนอแนะในการนำวิธีการวัดผล และการประเมินผลแบบต่างๆ ไปใช้ให้เหมาะสมในแต่ละกลุ่มสาระ ส่วนร่วม และสนับสนุนในการจัดเครื่องมือเครื่องใช้และเอกสารการวัดผลประเมินผลอย่างเพียงพอ ส่วนร่วม และให้ข้อเสนอแนะในการนำผลจากการประเมินทุกครั้งมาแก้ไขปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในภาคเรียนต่อไป และส่วนร่วมส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนโดยเน้นการประเมินผลตามสภาพจริงจากกระบวนการ การปฏิบัติ และผลงาน

3.4 งานด้านกรณีศึกษา หมายถึง ส่วนร่วมในการกำกับติดตามผลการจัดการเรียนรู้ของครูอาจารย์ให้เป็นไปตามหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ การสนับสนุน และส่งเสริมการจัดให้มีการใช้เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ใหม่ๆ ส่วนร่วมและให้ข้อเสนอแนะ ให้ครูอาจารย์ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายให้เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาของกลุ่มสาระ การสนับสนุนให้ครูอาจารย์เยี่ยมชม และสังเกตการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอื่นๆ และส่วนร่วมติดตามประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนของสถานศึกษา

3.5 ด้านการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การเข้าร่วมจัดระบบโครงสร้างองค์กร ให้รองรับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การเข้าร่วมกำหนดเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวงศึกษาธิการ การเข้าร่วมในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา การเข้าร่วมในการดำเนินการพัฒนางานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การร่วมดำเนินการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพ

การศึกษาอย่างต่อเนื่อง และการประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นในการปรับปรุงพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

การตระหนักในความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน ความคาดหวังในผลที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน และการเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะเข้าร่วมบริหารงานร่วมกันมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 7 จังหวัดนครนายก